

Kraaijberg

M. de Jong

Kraaijberg

Kraaijberg lays on the Markiezaatmeer. The area sweetens slowly. What is the effect of that for the malacology?

Kraaijberg (Bergen op Zoom) ligt op de Brabantse Wal. De Brabantse Wal is een steile overgang van hoge zandgronden naar een laagliggend kleigebied - jonge zeeklei (afzetting van Duinkerken), voornamelijk gevormd in de Middeleeuwen - dat het Markiezaatgebied wordt genoemd. De hoogte loopt van Ossendrecht tot Halsteren over 23 km en is maximaal 22 m hoog. De steile rand is gevormd door de rivier de Schelde die langs de rand stroomde. Op het hoge gedeelte heeft zich in de loop van de tijd voornamelijk bos gevormd. Het lage deel ontwikkelt zich na de afsluiting van de Oosterschelde in 1984 en in het bijzonder de Oesterdam in 1989 van het zoute Markiezaatgebied tot een zoetwatermoeras. Het behoort tot één van de belangrijkste vogelgebieden in Nederland. Jaarlijks komen er meer dan 120

soorten broeden, waarvan er ruim een twintigtal zijn bedreigd en daarom beschermd. Op 27 mei jl. tijdens een 'vroegge vogelexcursie' van IVN-Roosendaal konden ruim 40 soorten worden waargenomen en beluisterd.

Door invloed van instromend oppervlaktewater is het gebied langzaam aan het 'ontzilten' of 'verzoeten'. De waterkwaliteit laat echter te wensen over. Er gaan stemmen op om het Markiezaatmeer van stromend water te voorzien vanuit het Hollands Diep of van zout water uit de Oosterschelde. Opnieuw zout water inlaten en een beperkt getij toelaten benaderen de verloren situatie het dichtst.

Het gebied, gezien vanuit de uitkijktoren op de Kraaijenberg.

Op de dag van de genoemde vogelexcursie raakte ik geïnteresseerd in het gebied door zijn historie en recente problematiek. Door die interesse kreeg ik het idee om de locatie te inventariseren op de aanwezigheid van mollusken. Op 29 mei jl. trok ik daartoe, gewapend met verzamelattributen, naar het krekengebied van het Markiezaat. Het gebied heeft een kleibodem en is voornamelijk begroeid met helmgras. De waterloop die langs het pad dat náár de vogelkijkhut voert bleek modderig en daar werden geen mollusken geogst. In de begroeiing aan de andere zijde van het pad trof ik de volgende (land)slakken aan. Naast de wetenschappelijke naam wordt ook, voor zover die is toegekend, de Nederlandse naam van de mollusken vermeld.

Arionidae	[Wegslakken]
- <i>Arion (Arion) ater rufus</i> (L., 1758)	[Grote wegslak]
Cochlicopidae	[Agaathorens]
- <i>Cochlicopa lubrica</i> (Müller, 1774)	[Glanzende agaathoren]
Discidae	[Discusslakken]
- <i>Discus (Discus) rotundatus</i> (Müller, 1774)	[Boerenknoopje]
Helicidae	[Tuinslakken]
- <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i> (L., 1758)	[(Gewone) tuinslak]
- <i>Monacha (Monacha) cantiana</i> (Montagu, 1803)	[Grote karthuizerslak]
- <i>Trichia (Trichia) hispida</i> (L., 1758)	[Behaarde slak]
Hygromiidae	[Duinslakken]
- <i>Cerņuella (Cerņuella) virgata</i> Da Costa, 1778)	[Bolle duinslak]
Lymnaeidae	[Poelslakken]
- <i>Lymnaea stagnalis</i> (L., 1758)	[Gewone poelslak]
[vrij groot, leeg huisje].	
Physidae	[Blaashorens]
- <i>Aplexa hypnorum</i> (L., 1758)	[Slaapslak]
Succineidae	[Barnsteenslakken]
- <i>Succinea (Succinea) putris</i> (L., 1758)	[(Gewone) barnsteenslak]
Vitridae	[Glanslakken]
- <i>Nesovitreā (Perpolita) hammonis</i> (Ström, 1765)	[Ammonshorentje]
Valloniidae	[Jachthorenslakken]
- <i>Vallonia costata</i> (Müller, 1774)	[Geribde jachthorenslak]
- <i>Vallonia excentrica</i> Sterki, 1892	[Scheve jachthorenslak]
- <i>Vallonia pulchella pulchella</i> (Müller, 1774)	[Fraaie jachthorenslak]
Vertiginidae	[Korfslakken]
- <i>Columella aspera</i> Waldén, 1966	[Ruwe korfslak]
Zonitidae	[Glanslakken]
- <i>Oxychilus (Ortizius) atarius</i> (Miller, 1822)	[Look-glanslak]
- <i>Oxychilus (Oxychilus) cellarius</i> (Müller, 1774)	[Kelderglanslak]
- <i>Vitrea (Vitrea) contracta</i> (Westerlund, 1871)	[Kleine kristalslak]
- <i>Vitrea (Crystallus) crystallina</i> (Müller, 1774)	[(Gewone) kristalslak]
- <i>Vitrina (Vitrina) pellicuda pellicuda</i>	[Doorschijnende
(Müller, 1774)	glasslak]
- <i>Zonitoides (Zonitoides) nitidus</i> (Müller, 1774)	[Donkere glimslak]

De waterloop langs het pad dat weer terugvoert naar de hoger gelegen bossen bleek helder water te bevatten. Een goede oeverbegroeiing gaf hoop op een goede oogst. Opvallend was de aanwezigheid van duizenden kikkervisjes. Er werd bemonsterd langs de oeverbegroeiing en er werden drie bodemmonsters genomen.

In deze kreek werden de volgende mollusken aangetroffen:

Hydrobiidae	[Wadslakjes e.a.]
- <i>Hydrobia neglecta</i> Muus, 1963	[Vergeten brakwaterhoren]
- <i>Peringia ulvae</i> (Pennant, 1777)	[Wadslakje]
- <i>Ventrosia ventrosa</i> (Montagu, 1803)-	[Opgezwollen brakwaterhoren]
- <i>Potamopyrgus antipodarum</i> Gray, 1843	[Jenkin's waterhoren]
[zowel de bolle als de slanke vorm]	
Lymnaeidae	[Poelslakken]
- <i>Radix (Radix) auricularia</i> (L., 1758)	[Oorvormige poelslak]
- <i>Radix (Radix) ovata</i> (Draparnaud, 1805)/	[Ovale poelslak/
<i>Radix (Radix) peregra</i> (Müller, 1774)	Begroeiende poelslak]
Physidae	[Blaashorens]
- <i>Aplexa hypnorum</i> (L., 1758)	[Slaapslak]
- <i>Physa (Physa) fontinalis</i> (L., 1758)	[Bron-blaashoren]
- <i>Physella (Costella) acuta</i>	(Draparnaud, 1805 [Puntige blaashoren]
	[Schijfhorenslakken]
Planorbidae	
- <i>Bathymphalus (Bathymphalus)</i>	
<i>contortus</i> (L., 1758)	[Riempje]

Onderzoek door E. Gittenberger et al. leerde dat alle aangetroffen zoetwatermollusken tot 1970 niet in het gebied voorkwamen. *Aplexa hypnorum* werd wel in de buurt, ca. 10 km van het gebied, aangetroffen. Vanaf dat jaar tot 1997 bleken *Radix (Radix) ovata/ Radix (Radix) pegegra* en *Physa (Physa) fontinalis* steeds vaker in het gebied voor te komen. Overigens komt in die periode de verspreiding van *Radix (radix) ovata / Radix (Radix) peregra* over heel het land explosief tot stand. *Potamopyrgus antipodarum*, *Physella (Costella) acuta* en *Bathymphalus (Bathymphalus) contortus* kwamen in die periode steeds meer in de buurt van het gebied voor.

Ook de landslakken kunnen in het Markiezaatgebied overleven omdat er steeds minder zoutminnende vegetatie voorkomt. Toch bevat de bodem nog voldoende zout dat bijvoorbeeld planten als lamsoor en zeekraal kunnen overleven.

De inventarisatie geeft mij aanleiding om die tweejaarlijks te herhalen. Door de dynamiek van het gebied is een toename van soorten niet denkbeeldig.

Met dank aan Wim Kuijper die de determinatie van een aantal twijfelgevallen voor zijn rekening heeft genomen tijdens de determinatiedag van NMV op 10 februari jl.

Literatuur:

- GITTENBERGER, E. ET AL., 1970. - De landslakken van Nederland (KNNV);
- GITTENBERGER, E. ET AL., 1998. - De Nederlandse zoetwatermollusken (KNNV);
- R. H. DE BRUYNE, R.H. DE, 2004.- Veldgids schelpen (KNNV);
- R. H. DE BRUYNE, R.H. DE ET AL., 1994. - Nederlandse naamlijst van de weekdieren (Mollusca) van Nederland en België (NMV)

Adres van de auteur:
Klimopberg 67
4708 KL Roosendaal
jon73089@planet.nl.